

Sykehus og hus for syke

Tanja C. Vollmer, Andres Lepik og Lisa Luksch, red.

Das Kranke(n)haus – wie Architektur heilen hilft

München: Architekturmuseum der Technischen Universität München, 2023
272 s.

ISBN 978-3-9819240-8-4

Michael 2024; 21: 356–357

doi:10.5617/michael.11671

Før det nye Rikshospitalet i Oslo sto ferdig i 2000, hadde det vært en periode med debatt om sykehusbygging og om hvordan arkitekturen burde være for å tjene bygningsmassens formål – å være en ramme rundt helsearbeid, forskning og undervisning. Ikke minst fordi det nye hospitalet ble bygd som nabo til det gamle Gaustad asyl fra 1855, der arkitekturen i seg selv hadde en rolle i pasientbehandlingen, økte interessen for sykehusanleggs funksjon og historie. Ved medisinstudiet i Oslo i 1990-årene var det til og med godt besøkte forelesninger om temaet. Litteraturen om sykehusbygging både var og er omfattende.

Ved utformingen av Rikshospitalet ble det lagt vekt på psykologiske og humanistiske opplevelsesfaktorer for pasientene og for arbeidsmiljøet. Når det nå 30 år

senere bygges sykehus i stor stil på samme sted, hører vi ikke lenger så mye om dette. Et sykehusanlegg hører hjemme i sin tid, i det samfunnet og den kulturen det skal betjene, medisinske oppgaver, sted, økonomi og overordnet politikk. Hvilke premisser som har vunnet til slutt, viser seg oftest først når alt står ferdig.

Sykehusplanlegging foregår over alt. Bare i Tyskland var det i 2022 over 1000 sykehusprosjekter. Høsten 2023 var det en stor utstilling om sykehusbygging ved arkitekturmuseet i München. Et av målene var å dra i gang en offentlig diskurs om sykehusarkitektur. I den anledning ble denne boken utgitt. Det er en artikkelsamling med en rekke faglig tunge forfattere.

Innledningskapitlet *Sykehus: gradestokk for ansvarlig politikk* spenner lerretet opp for et stort bilde. Planlegging av store sykehus som en prosess fra utopi til nøkternhet er illustrert med gode eksempler, men det er også omtale av det vi vil kalle sykehjem og andre spesialiserte institusjoner.

Utgivernes hovedanliggende er styrking av sykehusarkitektur som fagfelt. Boka argumenterer godt for det. Det er især medisinsk funksjonelle, psykologiske og estetiske forhold det legges vekt på, slike som har en tendens til å tape når sparekniven skjerpes.

Framstillingen er bygd opp med arkitektøyne rundt nøkkelvariablene *die heilenden Sieben* fra den evidensbaserte sykehusarkitekturen, variabler som virker: hensyn til at pasientene lett skal kunne orientere seg; luktstyring (!), vekk med sykehuslukt og inn med friske lukter utenfra, begrunnet med luktens dype psykologiske forankring i menneskenaturen; lydstyring, ikke skramlende støy, men positive lyder; mulighet for å være privat; arkitektoniske elementer som avleder oppmerksomheten fra triste tanker; åpne siktlinjer; og kanskje viktigst: menneskelig målestokk.

Med bilder og tekst gjennomgås eksempler med de sju variablene. Prosjektene som presenteres, er fra hele verden. Mest norsk interesse har kanskje Mary Elizabeths hospital (Børneriget) i København og Nyt Hospital Nordsjælland i Hillerød.

Artiklene har gode litteraturhenvisninger. Boka anbefales!

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo og redaktør i Michael.